

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

В. С. Пономаренко

2020р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування
освітній ступінь «МАГІСТР»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»

Фахове випробування є комплексним іспитом, що містить теоретичну (тестові завдання) та практичну (завдання різного ступеню складності) частини. До складу тестових завдань внесені питання за такими блоками: «Політологія», «Теорія міжнародних відносин», «Міжнародні відносини та світова політика».

Завдання фахового випробування складено з метою виявлення знань, умінь, компетентностей, якими повинен володіти бакалавр за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньо-професійна програма (спеціалізація) «Міжнародні відносини» (табл. 1).

Таблиця 1

Основні компетентності, якими повинен володіти бакалавр за напрямом підготовки «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» за спеціалізацією «Міжнародні відносини»

Професійні компетентності_
1. Загально-професійні:
Здатність до усної та письмової професійної комунікації іноземною мовою/іноземними мовами.
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
Здатність до пошуку, оброблення, систематизації інформації з різних джерел.
Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, працювати в міжнародному контексті.
Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
2. Спеціалізовано-професійні:
Здатність виявляти роль геополітичного чинника у реалізації політичної практики на міжнародній арені; аналізувати особливості геополітичної ситуації у світі й Україні; обґрунтовувати можливі шляхи і способи розв'язання геополітичних проблем.
Здатність до проведення наукових досліджень, самонавчання, критики та самокритики, підтримки належного рівня знань, розвитку міжособистісних навиків та умінь, готовність до опанування знань нового рівня та їх застосування на практиці.
Здатність застосовувати основні комунікаційні технології (засоби, методи, заходи) для створення бажаного інформаційно-комунікативного простору.
Здатність до ведення ділових переговорів та прийняття рішень в непередбачуваних ситуаціях, розуміння принципів соціальної відповідальності та громадянської свідомості; адаптування до змін у міжнародному середовищі; працювати в міждисциплінарній команді, проявляти ініціативність та мотивувати людей рухатися до спільної мети, спілкуватися з експертами з інших галузей.

Здатність оцінювати роль Єврорегіонів в формуванні та підтримці регіонального та міжрегіонального співробітництва; застосовувати інструменти політики регіонального співробітництва країн Європи; аналізувати інтереси та пріоритети політик країн Європи відносно різних регіонів Світу.

Здатність розпізнавати та аналізувати проблеми міжнародної безпеки щодо світового розвитку та їх впливу на міжнародні відносини.

Здатність аналізувати політичні системи, процеси та діяльність держав світу; орієнтуватися в основних тенденціях та проблемах їх розвитку.

Здатність оволодіння загальним змістом соціально-філософських концепцій; усвідомлення ролі релігійного фактору в розвитку сучасного світу; набуття вмінь і навичок аналізу сучасної соціальної реальності у єдності політичного, економічного та культурного вимірів; формування духовно-моральних цінностей, культури особистості.

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

З ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Екзаменаційний білет з фахового випробування включає дві частини: тестові завдання та практичні завдання.

Розподіл балів відповідно до рівня складності завдань у білеті з фахового випробування наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл балів відповідно до рівня складності завдань у білеті з фахового випробування

Рівень складності	Кількість контрольних завдань		Кількість балів за одне завдання	Розподіл балів в одному білеті	Різновид завдань
	Тестові завдання	Практичні			
I. Рівень складності	23		4 - 5 б.	140	20 тестів по 4 бали - з вибором однієї правильної відповіді 3 тести по 5 балів - на встановлення відповідності
II. Рівень складності	-	1	Короткі характеристики	25	Завдання на конструктивному рівні
III. Рівень складності	-	1	Розширена відповідь	35	творчі

Тестові завдання містять 23 тестові завдання з множинним вибором та завдання на встановлення відповідності. Загальна оцінка тестових завдань становить 140 балів.

Завдання 1 - 20 мають на меті вибір однієї правильної відповіді.

Схема нарахування балів:

4 бали, якщо вказано правильну відповідь;

0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді на завдання не надано.

Завдання 21 - 23 на встановлення відповідності. *Схема нарахування балів:*

5 балів - за кожну правильно встановлену відповідність («логічну пару»);

0 балів за будь-яку «логічну пару», якщо зроблено більше однієї позначки в рядку;

0 балів за завдання, якщо не вказано жодної правильної відповідності («логічної пари»), або відповіді на завдання не надано.

Практичні завдання містять завдання різного рівня складності, а саме: одне завдання на конструктивному рівні та одне творче завдання, загальна оцінка за виконання яких складає 60 балів.

Схема нарахування балів за завдання конструктивного рівня:

0 – 5 балів за загальне розуміння теоретичного матеріалу;

5 - 10 балів за фрагментарне відтворення незначної частини матеріалу, нечіткі уявлення про об'єкт вивчення;

10 - 15 балів за розуміння та відтворення основних положень з неточностями та помилками;

15 - 20 балів за розуміння основних положень, правильне подання термінологічного апарату з незначними помилками;

20 - 25 балів за правильне подання та використання термінологічного апарату, відсутність помилок, охайність подання результатів.

Схема нарахування балів за завдання творчого рівня:

0 - 5 балів за відсутність знань за сформульованим питанням чи відповідь із суттєвими помилками;

5 - 10 балів за відповідь по суті питання із суттєвими неточностями, за відсутність знань термінологічного апарату;

10 - 15 балів за малообґрунтовану, невичерпну відповідь, за поверхневий рівень розуміння матеріалу;

15 - 20 балів за теоретично правильні відповіді на питання, за незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, ознак;

20 - 25 балів за достатній рівень розуміння матеріалу, здатність здійснювати аналіз і робити висновки;

25 - 30 балів за теоретично правильні, обґрунтовані відповіді, за наявність пояснень до практичного застосування теоретичного знання;

30 - 35 балів за високий рівень засвоєння-відтворення-застосування теоретичного матеріалу, за виявлення творчих здібностей в розумінні і викладенні матеріалу.

ЗМІСТ ФАХОВИХ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

Зміст програми сформовано за основними розділами курсу «Політологія», «Теорія міжнародних відносин», «Міжнародні відносини та світова політика»

РОЗДІЛ І. ПОЛІТОЛОГІЯ

Тема 1. Основні категорії політології: політика та влада.

Історія визначення поняття та категорії «політика», її сутнісних ознак. Суб'єкти і об'єкти політики. Людина і політика. Соціальні групи в політичному житті. Влада як явище суспільного життя. Взаємодія суб'єкта та об'єкта влади. Природа підкорення. Легітимність політичної влади, її головні ознаки. Три типи легітимності політичної влади за М. Вебером. Теорія розподілу влади. Ресурси і різновиди влади. Розподіл ресурсів влади на економічні, соціологічні, культурно-інформаційні, силові, демографічні.

Тема 2. Політична еліта та політичне лідерство

Формування та розвиток елітарних уявлень. Теорії еліт Г. Москі та В. Парето, Р. Міхельса. Сутність, структура і функції політичної еліти. Типологія еліт. Системи відбору еліт (система гільдії та антрепренерська система). Природа і соціальна сутність політичного лідерства. Сутність політичного лідерства в політологічній ретроспективі (Н. Макіавеллі, Ф. Ніцше, Р. Такер). Функції та якості політичного лідера. Концепції та теорії лідерства в різних наукових школах. Класифікації політичного лідерства. Критерії оцінки популярності та ефективності діяльності політичного лідера.

Тема 3. Держава як політичний інститут та політичні режими. Політичні партії.

Політична система як фактор стабілізації і розвитку політичного життя. Сутність і типи сучасних політичних систем (Д. Істон, Г. Алмонд). Поняття держави, її визначальні ознаки. Різновиди, типи та функції держави. Форми правління: монархія, республіка. Форми державного устрою: унітарні держави, федерації, конфедерації. Партія як політичний інститут. Виникнення та еволюція політичних партій. Класичні теорії політичних партій і партійних систем. Сутність і місце партій у політичному процесі. Основні ознаки партії.

Якісні характеристики політичного режиму. Тоталітаризм як політичний режим. Джерело й істотні ознаки тоталітаризму. Тоталітаризм як феномен ХХ століття. Авторитарний режим. Істотні риси та джерела авторитаризму. Визначення демократичного режиму. Сучасні теоретичні моделі демократії: модель конкурентної елітистської демократії (І. Шумпетер, М. Вебер), модель «поліархічної демократії» Р. Даля.

Тема 4. Сучасні ідейно-політичні течії

Світові політико-ідеологічні доктрини: поняття, типологія, інституціоналізація. Лібералізм як ідейно-політична течія. Умови формування та зміст класичних ліберальних доктрин. Неолібералізм, його основні принципи та організаційно-політичні форми. Етапи становлення та сучасний стан ліберального руху в Україні. Консерватизм як ідеологія та форма політичного руху. Передумови виникнення, базові ідеї та принципи консерватизму. Типи і національні форми консерватизму. Ліві та лівоцентристські ідеологічні доктрини. Історичні умови виникнення, генеза і основні ідеї соціалістичної ідеології. Формування, етапи розвитку, ідеологія світового соціал-демократичного руху.

Розділ II. «Теорія міжнародних відносин»

Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука та навчальна дисципліна. Предмет та об'єкт науки ТМВ. Основні завдання вивчення курсу. Понятійно-категоріальний апарат. Історичний екскурс з питання формування і становлення теорії міжнародних відносин як науки, засвоєння головних цілей-ідеалів, а також спеціальних завдань теорії міжнародних відносин.

Тема 2. Основні етапи розвитку науки про міжнародні відносини. Наукові школи та напрямки теорії міжнародних відносин.

Міжнародно-політична думка Стародавньої Індії. Міжнародно-політична думка Стародавнього Китаю. Міжнародно-політична думка античної Греції. Міжнародно-політична думка середньовіччя. Міжнародно-

політична думка епохи Відродження. Міжнародно-політична думка Нового часу. Класичний або традиційний напрям політичної думки з проблем зовнішньої політики і міжнародних відносин. Конфуціанство. Легізм. Роль силового чинника в міжнародних відносинах. Концепція Т. Гоббса: «війна всіх проти всіх». Ніколо Макіавеллі. Теорія політичної рівноваги як різновидність традиційної парадигми.

Джерела *політичного реалізму* (Фуکیدід, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, Г.Гегель, М. Вебер). Теорія балансу сил. Зміст і поняття. Основні принципи теорії політичного реалізму: Г.Моргентау, Р. Арон, Г. Кіссінджер. Неореалізм: К. Уолтц «Теорія міжнародної політики», Р. Гілпін «Війна і зміни в світовій політиці». С. Хантінгтон «Зіткнення цивілізацій». Поняття стабільності, нестабільності, рівновага сил. Найважливіші відмінності неореалізму від теорії класичного реалізму. Критика неореалізму.

Джерела *політичного лібералізму* в міжнародних відносинах (І. Кант «Проект вічного миру», В. Вільсон, Р. Єнджелл). Неолібералізм (Дж. Най, Р. Кеохэйн, С. Краснер, М. Дойль) та його відмінність від класичного ідеалізму. Принципи та основні течії неолібералізму. Критика неолібералізму. Ф. Фукуяма «Кінець історії». Сутність мондіалізму.

Основні принципи неомарксистських теорій: несиметричність, нерівність в світовій системі, суперечності між «центром» та «периферією», експлуатація «третього світу» (Півдня) «першим» (Північчю). Теорія світо-систем (І. Воллерстайн), теорія світової гегемонії (А. Грамши, Р.Кокс), теорія «залежності» (Й.Галтунг, А.Франк).

Основні принципи транснаціоналізму: взаємозалежність та транснаціоналізація міжнародних відносин, ріст числа та багатоманіття «недержавних» суб 'єктів міжнародних відносин, втрата державою домінуючої ролі на міжнародній арені, стирання меж між внутрішньою та міжнародною політикою, міжнародні норми та інститути наднаціонального характеру – основа міжнародного порядку. Значення праць Р.Кехейна, Дж.Най для розвитку транснаціоналізму. Постмодернізм (Мішель Фуко, Жак Дерріда, Франсуа Ліотар, Жан Бодрійяр)

Тема 3. Класичні та сучасні геополітичні концепції.

Роль геополітики в теорії міжнародних відносин. Сутність Виникнення класичної геополітичної науки. Геополітика Рудольфа Челлена. Німецький політичний географ Фрідріх Ратцель. «Геополітичний журнал» генерала Карла Хаусхофера. Концепція життєвого простору (Lebensraum). Сучасне розуміння геополітики.

Геополітика морської держави. Праці А.Мехена. «Вплив морської сили на історію», Найважливіші концепції Х.Макіндера «Географічна вісь історії».

Хартленд. Ідеї Н.Спайкмена. Рімленд. Атлантизм. Зб. Бжезинський «Велика шахівниця».

Марксизм і неомарксизм. Геополітична концепція євразійства. Сучасна англосаксонська геополітика. Сучасна європейська геополітика. Сучасне євразійство.

Тема 4. Постпозитивістський напрям в теорії міжнародних відносин

Причини критики позитивістської методології в міжнародних дослідженнях. Постмодернізм як теоретична альтернатива позитивістським підходам в інтерпретації міжнародних відносин та реакція на ускладнення сучасного світу. Вплив поглядів М. Фуко, Ж. Дерріда, Ж. Лакана, С. Жижека. Основні течії постмодернізму: критична теорія, конструктивізм (А.Вендт, Б. Бузан); фемінізм, рефлексивізм.

Конструктивізм в теорії міжнародних відносин: конструювання ідентичності, теорія секьютеризації, теорія регіоналізації. Постструктуралізм в теорії міжнародних відносин: дискурс і реальність.

Дискусії «великі дебати» між представниками різних наукових шкіл та течій в теорії міжнародних відносин як чинник її розвитку. Перші дебати (40-і роки ХХ ст.) між ідеалістами та реалістами; другі (великі) дебати (60-70-і рр. ХХ ст.) – між традиціоналістами та модерністами (біхевіористами), започатковані Х. Буллом про методологію науки; треті дебати розпочались критикою класичних підходів неомарксистами, предмет суперечки - проблеми суб'єктності та змісту міжнародних відносин; Четверті (інтерпарадигмальні) дебати (80-90-і рр. ХХ ст.) – критика класичної теорії постмодерністами.

Тема 5. Учасники міжнародних відносин: проблема суб'єктності.

Поняття «суб'єкта міжнародних відносин». Зміст понять «суб'єкт міжнародних відносин», «суб'єкт міжнародного права», «актор», «учасник», «сторона». Ознаки суб'єктності в міжнародних відносинах. Типологія суб'єктів міжнародних відносин. Держава як головний суб'єкт міжнародних відносин. Недержавні суб'єкти міжнародних відносин. Проблема пріоритетності суб'єктів. Співвідношення і взаємодія основних суб'єктів міжнародних відносин.

Поняття «інтересу» суб'єктів в міжнародних відносинах. Типологія інтересів в міжнародних відносинах, їх ієрархія (екзистенційні, коекзистенційні, функціональні). Взаємозв'язок між потребами, інтересами та цілями в міжнародних відносинах. Засоби досягнення цілей в міжнародних відносинах. Сила та переговори як основні засоби міжнародної політики.

Розділ III. «Міжнародні відносини та світова політика»

Тема 1. Суб'єкти міжнародних відносин. Цілі, інтереси та засоби учасників міжнародних відносин

Сутність і зміст поняття «учасник міжнародних відносин». Типологія та функціональні особливості суб'єктів міжнародних відносин. Держави як учасниці міжнародних відносин. Міжнародні міжурядові організації. Міжнародні неурядові організації. Транснаціональні корпорації. Інтереси та цілі учасників міжнародних відносин. Основні засоби досягнень цілей на міжнародній арені, їх характеристика: переконання, переговори, загроза, сила.

Тема 2. Міжнародні системи і світова політика

Співвідношення понять «міжнародні відносини» та «світова політика». Поняття міжнародної системи. Світова політика як система відносин між державами та групами держав, провідними соціальними, економічними та політичними силами і організаціями, які діють на світовій арені.

Міжнародна система як визначений характер взаємодій між основними учасниками міжнародних відносин. Історичний розвиток міжнародних систем. Основні характеристики Вестфальської, Віденської, Версальсько-Вашингтонської міжнародних систем, Розстановка сил на міжнародній арені після закінчення першої світової війни. Паризька мирна конференція та її рішення Ялтинсько-Потсдамська міжнародна система. Створення Організації Об'єднаних націй(ООН), порівняння ООН та Ліги Націй.

Ситуація в країнах Центральної та Східної Європи. Економічне відновлення Європи. «План Маршалла». Доктрина Трумена. Наростання напруженості у міжнародних відносинах. Передумови та причини «холодної війни». Біполярна система міжнародних відносин. Холодна війна. Особливості сучасної міжнародної системи.

Процес деколонізації після Другої світової війни. Вихід країн, що визволилися, на міжнародну арену. Рух неприєднання. Особливості постколоніального розвитку країн «третього світу».

Тема 3. Сучасні тенденції світової політики

Природа і основа тенденцій світової політики. Специфіка і відмінність від тенденцій руху системи, еволюції міжнародних відносин. Інтеграційні процеси в сучасному світі і їх вплив на світовий політичний процес. Політична інтеграція як створення єдиного політичного співтовариства на основі союзу двох або декількох держав.

Глобальний, регіональний і локальний (субрегіональний) рівні політичної інтеграції. Етапи (фази) інтеграції: від зв'язків взаємозалежності – до єдиної політичної спільноти.

Розвиток європейської економічної інтеграції в 1970-х–початку 1980-х років ХХ ст. Організація європейського економічного співробітництва (ОЄЕС). «План Шумана». Римські договори 1957 р., створення Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратом) та Європейського економічного співтовариства (ЄЕС), котрі стали йменуватися Спільним ринком. Декларація про Європейський Союз.

Суть і головна тенденція політичної інтеграції – поступова передача суверенітету до комунітарних структур. Політична дезінтеграція та її наслідки для світової політики.

Тема 4. Глобалізація як провідна тенденція розвитку сучасного світу.

Основні етапи формування та розвитку глобалізаційних процесів. Сучасні форми глобалізації. Політична і економіко-фінансова складові процесу глобалізації. Глобалізація і регіоналізація. Проблеми залучення країн світу, що розвивається в процес глобалізації. Антиглобалізм. Процеси глобалізації в сучасній науковій політологічній літературі. Міжнародне співробітництво в області глобалізації та вирішення глобальних проблем.

Тема 5. Процеси демократизації в глобальному світі

Демократія і глобальне управління. Концепція «третьої хвилі демократизації». Перспективи і протиріччя процесів демократизації в сучасному світі. Міжнародна практика «примусової демократизації». Демократизація і гуманізація міжнародного життя: суть, характер, основні політичні параметри, протиріччя і парадокси

Тема 6. Інструменти міжнародної політики.

Філософські підвалини силового підходу. Сутність і параметри сили. Співвідношення понять сили та могутності. Доктрина балансу сил і «теорія доміно». Баланс сил та силова рівновага. Політика з позиції сили. Гегемонія та сфери впливу в міжнародних відносинах. Особливості силової політики в сучасних міжнародних відносинах.

Сутність, виникнення та розвиток дипломатичної діяльності. Форми дипломатичної діяльності: «економічна дипломатія», «цивільна дипломатія», «євродипломатія». Сутність і структура зовнішньополітичної свідомості. Міжнародна пропаганда: сутність, призначення, напрями, типологія. Техніка міжнародної пропаганди.

Тема 7. Міжнародні конфлікти та шляхи їх урегулювання.

Поняття міжнародного конфлікту. Структура міжнародного конфлікту. Суб'єкти конфлікту, непрямі учасники конфлікту, медіатор, предмет конфлікту, об'єкт конфлікту, конфліктна ситуація. Витоки конфлікту: джерела, причини, передумови. Функції міжнародних конфліктів: інструментальна, регулятивна, інтеграційна, дезінтеграційна, символізуюча, аксеологічна, функція рівноваги. Стратегії поведінки в конфлікті: суперництво, співробітництво, компроміс, пристосування, уникнення. Тактики: жорсткі, нейтральні, м'які.

Типології міжнародних конфліктів. Раціональний конфлікт. Ірраціональний конфлікт. Статусні конфлікти. Глобальні, регіональні, локальні конфлікти. Типологія А. Рапоппорта («війна», «гра», «дебати»). Розвиток міжнародного конфлікту. Ескалаційний та деескалаційний розвиток. Регулювання міжнародних конфліктів. Міжнародні переговори. Концепція «керування конфліктом». Методичні рекомендації щодо оцінки, прогнозування та врегулювання міжнародних конфліктів.

Тема 8. Еволюція війни як соціально-політичного явища.

Сила в міжнародних відносинах. Світова політика і стратегічні дослідження. Війна і мир – засоби затвердження, збереження і перерозподілу влади в сфері міжнародно-політичних відносин. Науково-політична думка з проблеми війни і миру. Насильство – атрибут світової політики (І. Ільїн). К. Клаузевіц про війну і його критики. Взаємозв'язок світової війни і світової політики в ядерну епоху в умовах біполярного світу (Г. Кіссінджер, Р. Арон, П. Галлуа) і в постбіполярну епоху (Д. Давід).

Локальні і регіональні війни в сучасному світі, їх політичне значення і роль в світовій політиці. Сила як сутнісна характеристика міжнародних відносин та суб'єкта міжнародних відносин. М'яка, жорстка, розумна сила в міжнародних відносинах.

Тема 9. Глобальний «північ» і глобальний «південь» - проблема розриву і його подолання.

Загальні уявлення і поняття «південь» і «північ». Різниця соціально-економічного розвитку. Проблема заборгованості 80-х і фінансових криз 90-х рр. Відносність розриву по лінії «південь» - «Північ»: розрив всередині «півдня», НІС і самі слаборозвинені країни. Причини розриву між «північчю» і «півднем». Роль глобалізації. спроби подолання розколу. Група 77 та концепція «нового міжнародного економічного порядку». Інститути подолання розриву: ЮНКТАД, МВФ і т.д. Перспективи боротьби з нерівномірністю розвитку. Ініціативи BIOTRADE.

Тема 10. Україна в сучасних міжнародних відносинах

Основні принципи, завдання та напрями зовнішньої політики України. Україна і міжнародні організації світового і регіонального рівнів. Курс України на інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури. Україна в Раді Європи та ОБСЄ. Співробітництво України з Європейським Союзом: проблеми та перспективи.

Тема 11. Зовнішньополітична стратегія США в постбіполярному світі.

США і глобальні процеси сучасності. Дискусії про роль і місце США в новому світопорядку. Неоізоляціонізм. Доктрина «Виборче залучення». «Узгоджена безпека». Проблема «гегемонії США» в сучасному світі. Формування американської зовнішньополітичної стратегії в кінці ХХ - початку ХХІ століття. Сучасна доктрина національної безпеки США. США і наростання терористичної загрози на Близькому Сході.

Тема 12. Регіональні проблеми міжнародних відносин

Системний вимір регіону. Проблеми міжнародної безпеки в контексті регіональних конфліктів. Країни Південної та Південно-Східної Азії в міжнародних відносинах. Війна у В'єтнамі 1964-1975 рр. та проголошення Соціалістичної Республіки В'єтнам (СРВ). Лаос, Індонезія та Камбоджа як об'єкти боротьби наддержав. Індійсько-пакистанське протистояння.

Міжнародні відносини на Близькому, Середньому Сході та в Південній Азії. Відносини Індії та Пакистану на сучасному етапі. Ядерний фактор на субконтиненті. Кашмірська проблема: витoki та шляхи розв'язання.

Країни Далекого Сходу в міжнародних відносинах. Індійсько-китайське прикордонне протистояння. Шанхайське комюніке 1972 р. Вихід Китаю з міжнародної ізоляції та зміна його зовнішньополітичної доктрини. Американсько-китайське зближення: причини, сутність, наслідки. Тайванське питання. Дві Кореї в холодній війні. Проблеми корейського врегулювання. Сан-Франциська мирна система та зміцнення позицій Японії на зовнішньополітичній арені.

Регіональні міжнародні проблеми на Близькому і Середньому Сході. Геополітичні, економічні, релігійні та культурно-етнічні чинники близькосхідного конфлікту. Утворення держави Ізраїль. Перша арабо-ізраїльська війна 1948-1949 років та її результати. Суецька криза 1956 р. та позиції провідних держав світу. Результати Другої і Третьої арабо-ізраїльської війни. Ірано-іракський та ірано-кувейтський конфлікти.

Латинська Америка в сучасних міжнародних відносинах. Характеристика Латиноамериканського регіону. Революційні процеси в Латинській Америці та політика США. Демократизація Латиноамериканського регіону. Інтеграційні процеси в регіоні та міжнародна

співпраця латиноамериканських країн. Організація Американських Держав (ОАД)

Північноафриканські країни в міжнародних відносинах. Країни Тропічної і Південної Африки у міжнародних відносинах. Конголезька та Нігерійська кризи. Інтеграційні процеси на Африканському континенті.

Європа та її місце в сучасній системі міжнародних відносин. Міжнародно-політичний ландшафт перехідного періоду. Виклики і проблеми сучасної Європи. Багатосторонні механізми інтеграції в Європі. ЄС, НАТО, ОБСЄ і РЄ як механізми розвитку міжнародних відносин в Європі.

Рекомендована література:

1. Асиметрія міжнародних відносин / О. В. Заремба, Пол Даньєрі, М. Г. Капітоненко, В. О. Кременюк. – К.: Стилос, 2005. – 555 с.
2. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы: Пер. с англ. / З. Бжезинский. – М.: Международные отношения, 2005. – 256 с.
3. Бжезинский З. Выбор. Глобальное господство или глобальное лидерство: Пер. с англ. / З. Бжезинский / З. Бжезинский – М.: Международные отношения, 2004. – 288 с.
4. Бжезинський З. Україна у геостратегічному контексті: Пер. з англ. / З. Бжезинський – К.: КМ Академія, 2006. – 101 с.
5. Бекер С. П. Мировая война. Версальский мир. / С. П. Бекер, В. Вильсон – М.: Прогресс, 1957. – 135 с.
6. Гаджиев К. С. Введение в геополитику. / К. С. Гаджиев – М.: Логос, 2002. – 439 с.
7. Кузь О. М. Геополітика / О. М. Кузь, Д. С. Коротков. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 180 с.
8. Мадіссон В. В. Політологія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. В. Мадіссон, В. А. Шахов. - К.: Либідь, 1997. -176 с.
9. Мартиненко А. К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: Навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів. / А. К. Мартиненко, Б. А. Мартиненко – К.: Ліра, 2007. – 366с.
10. Міжнародні відносини та світова політика : підручник / В. А. Манжола, В. Ю. Крушинський, С. П. Галака та ін. ; за ред. В. А. Манжоли. – К. : Знання, 2014. – 662 с.

11. Международные отношения : теории, конфликты, движения, организации / П. А. Цыганков, Г. А. Дробот, М. М. Лебедева и др. – М. : Альфа-М: ИНФРА –М., 2008. – 320 с.

12. Международный терроризм: борьба за геополитическое господство. – М.: РАГС, 2005. – 528 с.

13. Миротворческая политика и международные отношения: Учебное пособие / Под. ред. С. А. Ланцова, В. А. Ачкасова. – СПб.: Питер, 2005. – 448 с.

14. Муковський І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах : Навч. посіб. / Муковський І. Т., Міщенко А. Г., Шевченко М. М. – К. : Кондор. 2012. – 224 с.

15. Никитина Ю. А. Международные отношения и мировая политика: Введение в специальность / Ю. А. Никитина. - Учебное пособие для студентов вузов. – М.: Аспект Пресс, 2012. – 151 с.

16. Панарин И. Н. Информационная война и дипломатия /И. Н. Панарин. – М.: ИД «Городец», 2004. – 528 с.

17. Поздняков Э. А. Нация. Национализм. Национальные интересы. / Э. А. Поздняков.– М.: Прогресс – Культура, 1994. – 128 с.

18. Політика європейської інтеграції: Навч. посібник / Під ред. проф. В. Г. Воронкової. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 512 с.

19. Современный терроризм: Учебное пособие для высшей школы. – Харьков: Тимченко, 2006. – 492 с.

20. Современные международные отношения : Учебное пособие / Под. ред. А.В. Торкунова. - М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 1999. - 584 с.

21. Современная мировая политика: Прикладной анализ / Отв. ред. А. Д. Богатуров. - М.: Аспект Пресс, 2010. - 592 с.

22. Стратегії розвитку України: теорія і практика. – К.: НІСД, 2002. – 864 с.

23. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. П. Требін. Л. М. Герасіна, В. Л. Потрібна та ін. – Харків : Право. 2016. – 540 с.

24. Тэтчер М. Искусство управления государством. Стратегии для меняющегося мира: Пер. с англ. / М. Тэтчер. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – 504 с.

25. Тоффлер Елвін. Новая парадигма власти: Знания, богатство, сила: Пер. з англ. / Е. Тоффлер. – К.: АКТА, 2003. – 685 с.

26. Україна у міжнародних відносинах ХХ століття: Навч. посібник. – Львів: Світ, 2004. – 468 с.

27. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах: Пер. с англ. – М.: Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с.

28. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций // Политические исследования. – 1994. – №1 – С. 33 – 48.

29. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце ХХ века: Пер. с англ. – М.: РОССПЭН, 2003. – 368 с.

30. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика і безпека України. Людина – Суспільство – Держава – Міжнародні структури. – К.: НІПМБ, 2004. – 352 с.

Голова атестаційної комісії _____ Г. Ф. Азаренков

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
_____ В. С. Пономаренко
“ ____ ” _____ 2020 р.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1
фахове вступне випробування

Освітній ступінь “МАГІСТР”
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітньо-професійна програма (спеціалізація) «Міжнародні відносини»

Тестові завдання I. Оберіть правильну відповідь.

1. За сутністю, влада – це:

- а) Спосіб правління, безпосередньо заснований на безумовній покірності;
- б) Функція будь-якої організованої системи, що забезпечує збереження, підтримку діяльності та досягнення її цілей;
- в) Право та можливість одних панувати над іншими, розпоряджатися і реалізовувати власну волю та інтереси;
- г) Окрема галузь управління соціально-політичними процесами й політичними суб'єктами

2. Політична наука розглядає лідерство як:

- а) взаємодію особистості з іншими елементами соціальної системи;
- б) процес взаємодії соціальних і психологічних чинників;
- в) феномен політичного життя, один із найважливіших елементів механізму регулювання відносин індивідів, соціальних груп та інститутів у сфері політики.

3. Що є рушійною силою активності та цілеспрямованої діяльності суб'єктів політики?

- а) бажання позбавитися самотності;
- б) кризовий стан суспільства;
- в) наявність політичного інтересу;
- г) здатність впливати на політичні процеси.

4. До внутрішніх функцій держави не належить:

- а) економічна; б) соціальна; в) політична;
г) дипломатична; д) правова; е) культурна.

5. Якою є головна мета політичної партії?

- а) зміна вищої політичної влади;
 б) відбір і рекрутування політичних лідерів і еліт;
 в) боротьба за завоювання політичної влади;
 г) інституціоналізація політичної участі громадян.

6. Чим соціал-демократична ідеологія відрізняється від марксизму?

- а) виходячи з пріоритету поступовості історичної еволюції суспільства до соціалізму й зберігаючи при цьому соціальний і міждержавний мир, відкидає вчення про кризу капіталізму й бракування народних мас, а отже, і необхідність пролетарської революції;
 б) схвалює державне регулювання поведінки людей, підтримує концепцію «організованого суспільства»;
 в) підтримує ідею тісних зв'язків між ринковою економікою, індивідуальною свободою і владою закону.

7. Поняття «міжнародні відносини» вперше використав:

- а) Дж. Бентам; б) Г.Моргентау; в) Фукідід; г) Р. Даль.

8. Який науковий напрямок обґрунтовує, що потреба в захисті й просуванні національного інтересу викликає необхідність володіння якомога могутнішим військовим потенціалом?

- а) функціоналізм; б) неомарксизм;
в) політичний ідеалізм; г) політичний реалізм

9. Які політичні інститути є інститутами політичної системи мондіалізму?

- а) транснаціональні банки; б) глобальні держави;
 в) національні держави; г) світові ідеології

10. З якої концепції природи людини виходить теорія політичного реалізму?

- а) моністичної; б) плюралістичної;
 в) теологічної; г) біхевіористичної.

11. Хто є авторами книги „Транснаціональні відносини і світова політика”?

- а) Г. Моргентау, Р. Арон; б) Р. Кохейн, Дж. Най;
в) Дж. Розенау, О. Янг; г) Д. Сінгер, Г. Аллісон.

12. Що, на думку Н. Спайкмана, є ключем до глобальної влади?

- а) контроль над світовим океаном;
- б) контроль над рімлендом;
- в) контроль над Арктикою й Антарктикою;

г) контроль над регіоном Перської затоки

13. Чиї переваги закріплювала концепція Хартленду?

- а) острівних держав;
- б) сухопутних держав;
- в) США й Великобританії;
- г) Німеччині й Італії.

14. До основних характеристик та особливостей Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин належать:

- а) біполярність та конфронтаційний характер;
- б) багатополарність; мирна співпраця за посередницької ролі ООН; відсутність серйозних міжнародних конфліктів; дотримання прав людини;
- в) біполярність; конфронтаційний характер; наявність ядерної та іншої зброї масового ураження; поділ світу на сферу впливу двох наддержав; ідеологічна конфронтація.

15. Визначте, які держави або союз держав слід вважати «центром сили»:

- а) ті, що розташовані в центрі континенту;
- б) ті, що мають у своєму розпорядженні ядерну зброю;
- в) ті, що мають переважний вплив на ту чи іншу підсистему міжнародних відносин.

16. План Маршалла, прийнятий 5 червня 1947 р., передбачав:

- а) надання військово-політичної допомоги країнам Західної Європи урядом США;
- б) завдання ядерних ударів по СРСР та його союзникам;
- в) надання економічної допомоги країнам, що постраждали від війни.

17. До неурядових міжнародних організацій належать:

- А) ТНК, НАТО, Фонд захисту дітей, ШОС;
- б) Осксфарм, Грінпіс, Американський Червоний Хрест;
- в) ТНК, ТНБ, МОТ, ВООЗ.

18. Підписання угоди про безвізовий режим України з ЄС відбулося:

- а) 24 серпня 1991 р.;
- б) 26 травня 1945 р.;
- в) 1 червня 2004 р.;
- г) 17 травня 2017 р.

19. Після звільнення від французької залежності у 1954 р. В'єтнам було розділено по:

- а) 37-й паралелі;
- б) 38-й паралелі;
- в) 17-й паралелі;
- г) 18-й паралелі.

20. Близькосхідний конфлікт – це:

- а) військово-політична боротьба єврейського й арабського етносів за сектор Газа;
- б) військово-політична боротьба єврейського й арабського етносів за володіння Палестиною;
- в) військово-політична боротьба єврейського й арабського етносів за володіння Єгиптом, Сирією і Ліваном.

Завдання II. Виконайте тестові завдання на відповідність.

До кожного з чотирьох рядків інформації, позначених цифрами, виберіть один правильний, на Вашу думку, варіант, позначений буквою. Поставте позначки в таблиці.

21

- 1 Політична влада
- 2. Традиційний тип легітимності влади (М. Вебер)
- 3. Харизматичний тип легітимності влади (М. Вебер)
- 4. Раціонально-легальний тип легітимності влади

1	2	3	4

А - базується на переконанні підвладних у законності й доцільності встановлених порядків та існуючої влади.

Б - здатність однієї людини або групи осіб контролювати поведінку громадян і суспільства, виходячи із загальнонаціональних чи загальнодержавних завдань.

В - віра підвладних у незвичайні якості і здібності, винятковість правителя.

Г - влада цього типу встановлюється відповідно до традицій і звичаїв і ними ж обмежується.

22

- 1. Політичний реалізм
- 2. Політичний лібералізм
- 3. Марксизм
- 4. Модерністські концепції

1	2	3	4

А -. причиною міжнародних чвар є жадібні інтереси національної буржуазії, готової заради власного збагачення без жодних коливань кидати в топку

війни мільйони людських життів. Встановлення міжнародного миру можливо тільки через радикальне обмеження влади буржуазії

Б - міжнародна політична система є анархічною, так як не існує наднаціонального союзу, який би міг нав'язувати правила іншим державам

В - активно розроблялась ідея «взаємозалежності» як вихідного принципу міжнародних відносин на протигагу теорії протистояння та «балансу сил». Ця ідея знайшла своє втілення, зокрема, в концепції загальної безпеки

Г - переконання у необхідності і можливості покінчити з світовими війнами і збройними конфліктами між державами шляхом правового регулювання та демократизації міжнародних відносин, поширення на них норм моральності і справедливості

23

1. Вестфальська система міжнародних відносин (СМВ)
- 2 Віденська СМВ
- 3 Версальсько-Вашингтонська СМВ
- 4 Ялтинсько-Потсдамська

1	2	3	4

А - виникла після закінчення Тридцятилітньої війни в 1648 р Їй властива ідея балансу сил і пріоритет держав – націй.

Б - стала історичним прецедентом, оскільки ніколи раніше весь світ цілком не був штучно поділений на сфери впливу між двома державами. Характерна надзвичайна ідеологізованість міжнародних відносин

В - після закінчення наполеонівських воєн почалася епоха «Європейського концерту» - балансу сил між європейськими державами. Європейський концерт базувався на спільній згоді великих держав: Росії, Австрії, Пруссії, Франції, Великобританії.

Г - склалася в 1914-1922 рр. і була покликана формально закріпити підсумки Першої світової війни. Сформована під впливом політичних і військово-стратегічних міркувань держав-переможців (Великобританії і Франції) при ігноруванні інтересів переможених і новостворених країн (Австрія, Угорщина, Югославія, Чехословаччина, Польща, Фінляндія, Латвія, Литва, Естонія).

Практичні завдання

Завдання III. Дайте відповідь на питання та обґрунтуйте свою думку.

Концепція «географічної осі історії» Г. Дж. Маккіндера: міф чи реальність.

Завдання IV. Розробка сценарію розвитку міжнародної ситуації.

Проаналізуйте сирійську проблему в сучасних міжнародних відносинах та спрогнозуйте політику провідних світових акторів щодо її розвитку.

Зробіть аналітичну довідку стовно питання об'єктності чи суб'єктності Сирії у сучасному просторі світової політиці.

Голова атестаційної комісії

Г. Ф. Азаренков

(підпис)